

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów. Zespół

ZBIÓR REKOPISÓW I ARCHIWUM PAWLIKOWSKICH

ZESPÓŁ (FOND) 76.

CZEŚĆ III. ARCHIWUM PAWLIKOWSKICH.

113. Materiały dotyczące hodowli bydła rogatego. Koniec XIX w.

STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE

Львівська бібліотека АН УРСР
ВІДДІЛ РУКОПИСІВ

№ 116/п. 14

Матеріали про горівку
великої рога тої зроби.

Літ 19 ст. 1.

32 ар.
с. пол.

L. 161.

(W odpowiedzi należy powołać się
na powyższą liczbę)

Do
Wielmożnego Pana

w

Wysokie Ministerstwo rolnictwa zasięgało od Komitetu Tow. gosp. galic. wydania opinii o dziele prof. Baraniewskiego: „Rinder des Königreichs Galizien“ które ogłoszone drukiem, stanowiąc część składową zbiorowego dzieła wydawanego przez toż Ministerstwo, p. t. „Österreichische Rinderrassen“.

Zarówno krótkość czasu jak objętość dzieła i wszechstronność jego treści skłoniły Komitet iż postanowił po zbadaniu ogólnikowym rozdzielić je pomiędzy kilku referentów, którzyby z poruczeniem im części dokł. dnie się zapoznawszy przedstawili następnie ich treści komisji, która około połowy maja sprosioną będzie celem przedyskutowania treści dzieła na podstawie przedstawionych sobie przez referentów sprawozdań.

Do Wielmożnego Pana zwraca się tedy Komitet z prośbą:

1) abys Wny Pan raczył przyjąć referat z części tu zależonej / od stron: — do — traktującej o

- a w szczególności:

2) abys Wny Pan raczył zapoznać się dokładnie z treścią przesłanego rekopisu celem zdania z niej w swoim czasie sprawy komisji.

3) abys Wny Pan raczył wziąć udział w tej komisji, zarówno w dyskusji nad całym dziełem, jak w szczególności nad częścią do referowania Mu poruczoną co do której zwłaszcza liczymy na Jego nader nam cenną opinię;

4) abys Wny Pan raczył nam składowy rękopis po przeczytaniu, ale najpóźniej przed końcem kwietnia zwrócić.

Gdy rzecz z wielu względów jest nie tylko interesująca ale i ważna, a to gdy Komitet opinii swej o pracy, która ma wyjąć stanowisko między anakomitami pracami innych autorów pomnikowego dzieła „Österreichische Rinderracen” - lekko wyrażać nie może - gdy praca ta stanowić będzie źródło poznania i sądzenia o naszych stosunkach hodowlanych, nie tylko dla bardzo szerokiej publiczności, ale w wielkiej części dla sfer rządowych, gdy wreszcie dyskusya nad tem dziełem przy sposobności jego racjonalizowania wywiarcana, stać się może punktem wyjścia dla dokładniejszego zbadania stosunków hodowlanych w kraju, (czego wartość ostatnia ankieta hodowlana z takim naciskiem narcazyła) - nie wątpimy przeto że Wny Pan swoją wiedzą z maną obywatelską gorliwością w pomoc nam przyjdzie raczy.

Gdyby jednakowi - czego nie przypuszczamy, Wny Pan prosbie naszej miał odmówić, w takim razie upraszamy usilnie o niezwłoczne o tem uwiadomienie i odesłanie nam składowego rękopisu.

Komitet c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego.

Wiceprezes:

Piotr Gross

Sekretarz:

H. Morgenbesser

Sprawa

z Bieta Dr. Ananichewo:

Wzrost des Künigreichs Galizien u.
Göhrts Krakau.

Podint Bieta.

Uwagi wstępne — str. wstępu 1-5

I. Wstęp:

Bytō przedhistoryczne " " 6-10

Rozwój hodowli bytō w Gal. " " 10-20

II. Podstawy hodowli bytō:

a. — Topografia kraju 21-24

b. — Naturalne strefy gospodarcze 24-52

Galicya zachodnia

1. Krakowskie 24-26

2. Powiśle 26-29

3. Podkarpackie (Das belmige Flugelband H.P.) 29

4. Łach. Strefa karpacka 30-33

5. Dolina sanocka 33

Galicya wschodnia

6. Strefa wschodnia karpacka 34-37

7. Powiece Samu i Winiestru 37-40

8. Strefa Praddawa wchod. Gal. 40-44

9. Powiece Bugu i Syru 44-48

10. Podole 48-52

c. — Klimat 53-59

1. Klimat górski

2. Klimat niziny (Laudl.)

3. Klimat stepowy

d. — Produkcja paszy 60-68

Woda
Łąki i pastwiska

Uwaga: Tu należą
tabele przed stawianymi
prezentacji porównawczej
kultury z tych strefach

e. — Stoic' pasry ----- 69-75

Łęki i pastwiska

Łola

Wzrost pasry

Wzrost

Wzrost

Paśe koncentrowane

f. — Łosunki prziodawia ----- 76-84

g. — Stau bytka ----- 85-98

III Lodowe bytka i ich rozcielenie

powstanie i opisanie ----- 99-179

1 Bytka polskie brumale ----- 99-113

2 Bytka podolskie ----- 113-125

3 Bytka bukowe ----- 125-145

4 Bytka czerwone niemieckie
(sawcekie) ----- 145-151

5 Bytka Powisla ----- 151-157

6 Bytka srodzkie sawcekie ----- 157-163

7 Bytka dniestrzańskie ----- 164-179

Nota
do tego rodzaju
nie ma wzmianki
w opisie.

IV Hodowla i wychowanie bytka ----- 180-219

a. — Wstęp

b. — Hodowla w Gal. srodzkiej ----- 180-191

(w strefie wychowu bytka niemieckiego) ~~180-191~~

c. — Hodowla w Gal. poludniowej ----- 192-199

d. — Hodowla w Gal. poludniowej ----- 199-213

(w strefie wychowu walcu)

1 Podkaszanie

2 Kastracja

e. — Hodowla na Podolu ----- 213-219

f. — Meczarstwo ----- 220-231

1 Produkcja mleka

2 Produkcja masla

3 Eksport masla

4 Produkcja sera

V Handel ~~Handel~~ bytka ----- 232-251

Eksport

Import

Łeslawienie eksportu i importu

Konsumpcja wewnątrzna

Przypisy referenda.

I. Le względnie ceżdanie diego zrodzenia w
 skupieniu kupa wite czam zaborata by
 referendow; - z/ie obaczosi i rozstrachomosi
 pewna wymaga specjalnej studyj; przynajm
 referent aby skupion sadictow prawiety
 kiltu referendow.

II. Co tu podkito przynajm referent nadzpu,
 jacy:

diat I: pp. Konopka i Breyer - wspulnie!

diat II: Le względnie diego den na charakter

mianaj: ogulno-ekonomiczny, sultniowy,
 przyrodniczy i statystyczny, przynajm
 referent: oddzi qz z kilei: Dr. Pawel Konopka
 i Prof. Dr. Polakowski. - Pierwszy zuchowizacji
 strecia: qz dla przedstawienia komisji kbrwa
 dla wypracowania referendow ni zbrone
 i przynajm nowaj wstaczeni sultniowy, - to
 stronienie woz z skupionem koreny
 nadzpu Prof. Polakowski kbrwy w ten
 spwit nie bydzie mni potrzebneab wstai
 adeqz skupionem ale przynajm na
 wgladnicim w miedza nadzpujare wstai!
 wai - na problemie stronienia; - referent
 ni zai gbrwonei sennajz stat statystyczny.

diat III: Jest tu diat uprzedzony egpednie
 wypracowani i nie przynajm stat
 lidersadny. Le względnie diego zrodzi
 udwienka kbrwy naleznie uzenie
 qz zbudat, pewna zatorne gbrwone prz,
 radnie komisji. Referent przynajm
 na objektivnym przedstawieniu

- Dr. Pawel Konopka: II, III Na stronieniu a ca do II wozosi dla zuchowizacji.
- Prof. Dr. Polakowski: II Na zuchowizacji, - I Na stronieniu i uzenie.
- Sp. Breyer, Konopka: I i II Na stronieniu i uzenie.
- p. Formanek, p. Szymanski: IV. a. b. - Na stronieniu i uzenie.
- " Szymanski: IV. a. b.
- " Michor: IV. a. b.
- " Zebrowski: IV. a. b.
- " J. Langie: IV. a. b.
- Prof. Szymanski: - III do zuchowizacji przy prawiety stronienia przynajm.

dozici w skowieniu. - Teza przedstawić
Dr. Pawłowski; jednaki byłoby se
miał przedstawienie aby następnie oddano
jeane by wsi 'seksyjnym' nim komisya
nie uchwalać 'lekie' jedynemu lub kilku
fachowym reprezentantom do przyniesienia.
Opowiadając se wreszcie uchwalać
byłoby prof. Pawłowski. Doznanie, pierwszy
reprezent ludowy by do seksyjnym
i 'muy' dozwolenie - Na upomnienie
'skowieniu' suboty następnym.

Art II: Organizacja reprezentacji
seksyjnym następnym repre,
seksyjnym:

art a i b - pp. Tomaszowski lub Smiałowski

art c - p. Stalinski

art d - p. Wilkowski (Koszyki)

art e - p. Tuchowski (Klebaniska)

art f - p. Tuchowski Langier

ci reprezentacji uchwalać lub dozici na
podanie ~~do~~ przydziału wnie seksyjnym,
przedstawic 'do dozwolenie' komisji i 'przyniesie'
muy 'muy' koszyki.

Art III: Organizacja reprezentacji prof. Pollakowski
do dozwolenia w ubie komisji i 'przyniesie',
muy 'muy' koszyki.

Art IV: Dozwolenie przed komisją i 'przyniesie' pp.
Dozyci komisji.

III. Organizacja przed reprezentacją chiene ub 'komisja'
do uchwalać ich dozwolenie i 'przyniesie' i
uchwalać nad dozici kilka.

IV. Reprezentacja ubi suboty reprezentacji dozwolenie sprawy za
nater miedzi, jakiekolwiek ludzkie 'wzrostu' bytu kilka
Dr. Pawłowski - Stalinski mui punkt Wilkowski do dozwolenia
~~przyniesie~~ Wilkowski i 'przyniesie' Wilkowski dozwolenie
przyniesie.

5
Memoriał gal. Tow. gosp. z r. 91.

L. 287/91.

Wysoki Wydział krajowy!

Odnośnie do wezwania Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 18, lutego b. r. L. 53.246, podpisany Komitet c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego ma zaszczyt w sprawie środków podniesienia hodowli bydła rogatego, następującą przedłożyć odpowiedź:

Sprawa podniesienia hodowli bydła w kraju naszym należy do rzędu najważniejszych, dotyczących materialnego postępu tegoż kraju. Zajmowało się też nią w Galicyi wschodniej nasze Towarzystwo gospodarskie galicyjskie od samego początku swego istnienia t. j. od roku 1845 i dokładało wszelkich starań, na jakie tylko pozwalały jego każdorazowe środki, aby tę gałąź gospodarstwa wiejskiego, doniosłe dla rolnictwa znaczenie mającą, podźwignąć z upadku i zaniedbania i postawić na takim stopniu, na jakim znajduje się w innych krajach z dobrej hodowli słynących i na jakim rzeczywiście mogłaby stanowić dla naszych rolników obfite źródło dochodu.

Wobec tego wielką otuchą i radością napełniać nas musi uchwała Wysokiego Sejmu, polecająca zbadanie tej ważnej sprawy. Przekonani też jesteśmy, że dotychczasowa żmudna praca Towarzystwa naszego, poczynająca pożądane owoce już wydawać, znajdzie tak w Wysokim Wydziale krajowym jakoteż w Reprezentacyi kraju należne uznanie i silne poparcie, i że obmyślane a następnie w życie wprowadzane będą jedynie takie środki celem podniesienia chowu bydła w Galicyi, które odpowiedzą rzeczywistym potrzebom rolników.

W odpowiedzi na zapytanie Wysokiego Wydziału krajowego: Co dotychczas Towarzystwo nasze zrobiło, ograniczamy się na treściwym zestawieniu faktów, dołączając zarazem */. A)* (pod *A*) szereg sprawozdań Komitetu Towarzystwa gospodarskiego galic., z których Wysoki Wydział krajowy powziąć może bardziej szczegółową wiadomość o tem, co i jak zrobił dotychczas Komitet Towarzystwa gosp. gal. w kierunku podniesienia hodowli bydła i jakie na ten cel ze skarbu Państwa fundusze posiadał.

Na pytanie zaś: Co i jak nadal czynić należy, przedłożymy jedynie te wnioski, które zdaniem naszym wypływają z przedstawionej w części pierwszej działalności Komitetu Towarzystwa gosp. gal., a które nie przesądzając pod tym względem opinii Wysokiego Wydziału krajowego, najprościej i najpewniej doprowadzić mogą do celu.

I. Działalność Komitetu Towarzystwa gosp. galic. w sprawie podniesienia chowu bydła w Galicyi wschodniej od roku 1845 do 1890 rozpada się na trzy różne okresy, w których działalność ta zmieniła nietylko swój zakres, ale po części i metodę.

Okres pierwszy trwał od założenia Towarzystwa aż do r. 1868. W tym czasie Towarzystwo gospod. galic. stało zupełnie o własnych siłach, nie posiadało żadnych funduszy, którymi mogłoby rozporządzać w celu podniesienia chowu bydła, a więc cała działalność Komitetu Towarzystwa gosp. gal. ograniczać się musiała na krzewieniu wiadomości przyrodniczych i zasad umiejętnej hodowli zapomocą czasopism fachowych, jakoteż pouczających wykładów i dyskusji w czasie zgromadzeń członków Towarzystwa. Rozprawy, wykłady i dyskusye miały ten skutek, że szersze koła gospodarzy po raz pierwszy w naszym kraju zaczęły się pilniej zastanawiać nad doniosłym znaczeniem harmonijnego zespolenia produkcji roślinnej ze zwierzęcą, zaczęły

bacniejszą zwracać uwagę na chów bydła i zmieniać przestarzały a coraz mniej się opłacający system gospodarowania, oparty wyłącznie prawie na uprawie roślin zbożowych, zastępując go innym poprawniejszym, uwzględniającym w równej mierze produkcję zwierzęcą. Dalszym a bardziej praktycznym krokiem w sprawie podniesienia hodowli bydła w kraju naszym były wystawy rolnicze, które Komitet Towarzystwa gosp. gal. urządzał od roku 1850 z początku we Lwowie a później i w innych miastach prowincjonalnych. Już wówczas Wys. c. k. Rząd zaszczylił Komitet Towarzystwa gosp. gal. zaufaniem i przyznał mu ster nad rozdawaniem nagród rządowych. Dalszym ważnym i dla całej przyszłości hodowli krajowej decydującym czynnikiem miały być szkoły rolnicze. I tego czynnika już w tym pierwszym okresie nie zaniedbał Komitet, w roku albowiem 1856 założono staraniem i kosztem Towarzystwa gosp. gal. pierwszą szkołę rolniczą w Dublanach, w której nauka hodowli bydła umiejętnie i z pożytkiem dla kraju traktowaną była.

Okres drugi trwał od roku 1868—1880. W miarę jak hodowla bydła coraz większego u nas nabierała znaczenia, wzmogła się też potrzeba umiejętnego kierownictwa i skuteczniejszej nad tą gałęzią gospodarstwa opieki. O uzyskanie na ten cel odpowiednich funduszy ze skarbu Państwa czyniono długoletnie usilne starania, które dopiero w r. 1868 po raz pierwszy odniosły pożądaną skutek. W tym roku utworzone c. k. Ministerstwo rolnictwa, uznało Towarzystwo gospodarskie galic. za organ właściwy do działania we wschodniej części Galicyi w sprawach rolniczych, weszło z Komitetem tegoż Towarzystwa w bezpośredni stosunek i odtąd co roku udzielało mu zasiłków pieniężnych na podniesienie chowu bydła. Sposób, w jaki osiągnąć należało ten cel, został równocześnie jaśniej określony, gdyż Ministerstwo rolnictwa dając subwencje, przeznaczyło je na zakupno rozplodników ras zagranicznych celem uszlachetniania bydła krajowego i wyznaczyło nagrody pieniężne za poprawną hodowlę. Wskutek tego Komitet Towarzystwa gosp. gal. wytknął sobie dwa kierunki: dla hodowców z większej posiadłości postanowiono zakupywać rozplodniki ras słynnych za granicą z dobroci i odsprzedawać je po niższej cenie w drodze licytacji, dla włościan zaś zakupywać buhaje w kraju i urządzać stacye rozplodowe, gdzieby włościanie mogli bezpłatnie krowy swe do odlatowania przyprowadzać. Celem podniesienia hodowli w większych własnościach urządzano początkowo premiowania lepszych obór, dla włościan zaś wprowadzano w życie wystawy przeglądowe bydła włościańskiego połączone z premiowaniem najlepszych okazów.

Jakkolwiek środki w ten sposób stosowane oddziaływały bardzo skutecznie, to jednakowoż nie mogły one stanowczo wpłynąć na ogólny stan hodowli bydła w kraju, albowiem subwencje udzielane przez Wysoki c. k. Rząd na cel tak ważny były w tym czasokresie bardziej niż skromne i niewystarczające. Dość nadmienić na poparcie tego, że dla 49 powiatów do okręgu Towarzystwa gosp. gal. należących, wynosiły one maksymalnie 7 a minimalnie 3 tysiące zł., że z roku na rok kwota subwencji wahała się między temi dwoma granicami, ale co najgorsza, subwencja sama nie miała charakteru stałego, Komitet nigdy nie wiedział, czy w przyszłym roku subwencję w ogóle otrzyma lub też nie. Taki system utrudniał bardzo działanie Komitetu, nie dając mu możności postępowania konsekwentnego według pewnego z góry obmyślanego planu, wymagającego stałych wkładów przez dłuższy szereg lat.

To spowodowało Komitet Tow. gosp. gal., że w r. 1875 przedłożył Wys. c. k. Ministerstwu rolnictwa memoriał w sprawie chowu bydła (pod *B* załączony), w którym wykazał, że dotychczasowe szczupłe zasiłki pieniężne nie osiągną w zupełności celu, a prosząc o znaczniejsze i stałe subwencje, przedstawił zarazem szczegółowy plan czynności, które koniecznie przedsięwziąć należy, aby chów bydła w Galicyi podnieść. Jako główny środek prowadzący do celu zamierzonego, wskazano w tym memoriale tworzenie subwencyonowanych obór zarodowych, tak ras krajowych jakoteż i obcych, któreby się stały ogniskiem hodowli czystej krwi, z kądby każdy potrzebujący z łatwością otrzymać mógł materiał rozplodowy, zaaklimatyzowany, pewnego

i znanego pochodzenia. Całą wschodnią Galicyę podzielono na strefy hodowlane i oznaczono dla każdej strefy tę rasę obcokrajowego bydła, która nadawałaby się najlepiej do poprawy bydła miejscowego. W ogóle Komitet postawił sobie jako jedno z najgłówniejszych zadań swej działalności na polu podniesienia hodowli bydła, ujednostajnienie ras odpowiednio do właściwości i wymogów różnych stref kraju, oraz wyrobienie typów bydła za pomocą umiejętnego doboru i krzyżowania bydła krajowego z zagranicznym.

Memoryał ten nie odniósł jednak na razie pożądanego skutku i trzeba było dopiero tak gruntownego zwrotu w naszych stosunkach hodowlanych, jaki nastąpił w r. 1880, by plan wyłożony w tym memoryale znalazł we Wiedniu uwzględnienie a zarazem intencję przychylną jego urzeczywistnieniu. Zwrot wspomniany, to było zamknięcie granicy galicyjskiej od strony Rosyi i Rumunii dla importu bydła stepowego, przynoszącego zarazę księgosuszu. Od tego czasu poczyna się nowy okres w działalności Komitetu Tow. gosp. galic. a mianowicie:

Okres trzeci. By ocenić całą doniosłość rzeczzonego zwrotu, dość będzie krótkimi słowy scharakteryzować fatalny wpływ bydła stepowego na naszą hodowlę krajową. Bydło to hodowane w okolicach stepowych, gdzie mniej wymagało wkładów i kosztów utrzymania, było tanie, gospodarze też nasi zakupywali takowe całemi stadami, używali najpierw do roboty a następnie zaopatrywali niem stajnie opasowe przy licznie w kraju znajdujących się podówczas gorzelniach. Ztąd też ceny bydła krajowego szczególnie zaś w powiatach wschodnich trzymały się na niskiej stopie, co zniechęcało hodowców naszych do czynienia wkładów w hodowlę ras szlachetniejszych, ta albowiem przy takim stanie rzeczy opłacać się nie mogła, zwłaszcza że wraz z owym bydlęciem stepowym przysłała do kraju naszego straszna zaraza „księgosusz“, która częstokroć ogałacała z bydła całe okolice i niszczyła wszelkie próby ulepszonej hodowli krajowej. Dzisiaj nie podobna obliczyć tych milionowych strat, jakie kraj nasz poniósł w ciągu prawie całego niemal stulecia wskutek wolnego importu bydła z Rosyi i Rumunii. C. k. Rząd wyteżzał swe siły w walce ze straszną zarazą bydłącą co roku do nas z rzeczonych krajów zawlekaną, aż wreszcie widząc, że to doprowadzić może rolnictwo krajowe do upadku, zamknął w r. 1880 granicę dla bydła stepowego. Ustała też wskutek tego zgubna konkurencya, zatamowano źródło zarazy pochłaniającej corocznie tysiące sztuk bydła krajowego i dokonano w ten sposób zmiany naszych stosunków hodowlanych, bez której dotychczasowe zabiegi Komitetu Tow. gosp. gal. około podniesienia chowu bydła, mały tylko skutek osiągnąć mogły.

Teraz dopiero uwydatniła się cała ważność chowu bydła dla kraju jak nasz na wskrós rolniczego, którego dobrobyt w ogromnej mierze zależy od stanu, w jakim się ta gałąź gospodarstwa znajduje. Wspomnieliśmy już, że do czasu zamknięcia granicy podniesienie chowu bydła było nader trudnem; zamknięcie granicy było więc z jednej strony rzeczą bardzo korzystną, lecz z drugiej strony stawiało chwilowo kraj a szczególnie wschodnią część jego w niezmiernie trudnych warunkach. Gdy bowiem w innych krajach nad ulepszeniem hodowli pracowano od długich już lat z ogromnem wyteżeniem, korzystano ze wszystkich postępów nauki i nietylko zaspakajano u siebie wszystkie potrzeby, ale zdobywano coraz to nowe miejsca odbytu dla bydła i innych produktów hodowli, u nas ta gałąź gospodarstwa zaledwo rozwijać się poczynała, tak że rolnictwo po zamknięciu granicy znalazło się w wielkim kłopotcie wskutek braku bydła tak co do ilości jakoteż szczególnie co do dobrej jakości.

Kwestya hodowli własnego bydła stała się teraz jednym z najżywoźniejszych interesów w kraju naszym, należało więc wyteżyć wszystkie siły, by właśnie w tym punkcie sprować postępek jak najprędszy i najskuteczniejszy. Wyrozumiał to Komitet Tow. gosp. galic., stojący na straży interesów rolniczych i spotęgował starania swe we Wiedniu, by ze skarbu Państwa uzyskać większą subwencyę. I rzeczywiście staraniom Komitetu Towarzystwa gosp. galic. powiodło się przekonać Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa o potrzebie większej niż w poprzednich latach subwencyi na cele podniesienia chowu bydła, a dotychczasowa działalność Komitetu

na tem polu, oględność i oszczędność w szafowaniu pieniędzmi subwencyjnymi oraz skrupulatność, z jaką składane były rachunki z użycia tychże pieniędzy, znalazły należytą ocenę i pozyskały u Ministerstwa najzupełniejsze dla Komitetu zaufanie; sprawiły też, iż znaczniejsza subwencya na rzeczne cele została nam przyrzeczoną, chociaż niestety na razie tylko na trzy lata.

Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa zażądało następnie od Komitetu szczegółowego programu działania, a gdy program taki, ułożony na zasadach wypowiedzianych w memoryale roku 1875 został przedłożony i przez rzeczne Ministerwo zatwierdzony, otrzymał Komitet na jego zrealizowanie kwotę 132 tysiące złr. płatną w ciągu lat trzech. By osiągnąć cel programem zakreślony, musiał Komitet przedewszystkiem przeprowadzić szczegółowe zbadanie stanu hodowli w kraju naszym, musiał utworzyć specjalne biuro, któreby załatwiała sprawy w ten zakres wchodzące, a których liczba ogromnie się zwiększała, musiał wreszcie ustanowić specjalnego inspektora, któryby podróżując ciągle po kraju nie tylko przekonywał się o potrzebach każdej okolicy, lecz przedewszystkiem prowadził umiejętny nadzór nad wykonywaniem tego, co Komitet celem podniesienia hodowli w kraju zarządzał. Zaraz w pierwszych latach tej rozszerzonej działalności założył Komitet 20 obór zarodowych pełnej krwi, w tej liczbie 17 obór ras szlachejnych zagranicznych do poprawy bydła krajowego najodpowiedniejszych, i 3 obory ras krajowych. Założył także Komitet 11 obór pół krwi, razem przeto 31 obór.

Obory pełnej krwi utworzono w ten sposób, że Komitet zakupiwszy wyborowy materiał rozplodowy tak żeński jako też męski, oddał takowy znakomitszym hodowcom w kraju z opustem 50%. Obory pół krwi utworzono pod odmiennymi warunkami, a mianowicie zakupywano buhaje pełnej krwi i dostarczano takowych za połowę ceny tym, którzy oświadczyli się z chęcią utrzymywania rzeczonych obór.

Właściciele jednej i drugiej kategorii obór zarodowych w ten sposób subwencyonowanych, musieli przyjąć pewne warunki (pod */. C*) załączone), ze strony Komitetu im postawione, tak co do sposobu hodowania, jak i co do kierunku prowadzenia rasy i utrzymywania ksiąg rodowodowych bydła, musieli wreszcie poddać się kontroli Komitetu przez inspektora chowu bydła wykonywanej. Równocześnie spotęgował Komitet swe dawniejsze usiłowania około podniesienia chowu bydła włościańskiego, założył też w tym celu 250 stacyj buhajów we wszystkich stronach okręgu Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego, starając się od samego początku, w miarę środków i materiału rozplodowego, jaki można było na stacje pozyskać, by stacje rzeczne zaopatrzone były ile możności w buhaje rasy odpowiedniej właściwościom okolic. Zadanie to było z początku trudnem, nie było bowiem w kraju tej ilości doborowych i rasowych rozplodników, ile było potrzeba, to też zasada ujednostajnienia typów bydła przez krzyżowanie właściwe, dopiero w latach późniejszych, kiedy obory zarodowe rozwijać się poczęły, coraz pilniej przestrzegana być mogła. -- Celem uwidocznienia postępów w chowie bydła u włościan, a zarazem celem zachęty tychże do poprawienia rasy i lepszego hodowania, urządzał Komitet prawie co roku wystawy przeglądowe bydła włościańskiego, połączone z premiowaniem sztuk najlepszych, pochodzących przeważnie po buhajach subwencyonowanych. Zachęcał także Komitet włościan do uprawy roślin pastewnych, rozdając je stosownie do potrzeb i warunków pojedynczych okolic, bądź darmo, bądź też po cenach niższych.

Dla ułatwienia większym hodowcom nabycia ulepszonych rozplodników urządził Komitet w tym czasokresie dwie wystawy targowe bydła we Lwowie.

Niezaniebtał też Komitet zwrócić uwagi na tak ważną gałąź w ścisłym związku z hodowlą bydła stojącą, jak mleczarstwo, a chociaż usiłowania czynione na tem polu nie zostały uwieńczone wprost pomyślnym skutkiem, głównie dla braku wystarczających dla tego celu funduszków, to jednakowoż sprawa ta najpierw przez nas poruszona, zainteresowała Rezydenturę kraju i w rezultacie Wysokiemu Wydziałowi krajowemu pod opiekę oddaną została.

Ponieważ utworzenie obór zarodowych subwencyonowanych nie wystarczało dla zadość uczynienia potrzebom większych hodowców, Komitet postanowił ująć w swe ręce ster przy doborze i kupnie bydła zagranicznego i nietylko objął pośrednictwo między zagranicą a hodowcami prywatnymi, ale nadto w miarę funduszków rozporządzalnych dawał tym hodowcom 30—50% opustu. Pozwoliło to Komitetowi wpłynąć stanowczo na ograniczenie ilości ras z zagranicy sprowadzanych i zapobiedz dotychczasowej zbyt wielkiej różnorodności tychże, która dla przyszłości hodowli krajowej nie mogła być pożyteczną.

Streszczając działalność Komitetu w tym trzecim okresie przytaczamy tylko jeszcze co następuje:

Subwencyonowane obory zarodowe pełnej krwi i pół krwi wydały w tym czasie z przychowku około 2.000 sztuk bydła poprawnego rozplodowego.

Stacye buhajów utrzymywane przez Komitet, których ilość w ciągu 9-ciu lat wynosiła łącznie 1870, wpłynęły potężnie na podniesienie ogólnego poziomu hodowli w całej wschodniej części kraju, odlatowano albowiem w nich blisko do 100.000 krów włościańskich.

Sprowadzono nadto przeszło 200 sztuk doborowego bydła rozplodowego z zagranicy, celem zakupu którego wysłał Komitet do krajów słynnych z dobrej hodowli prawie co roku komisję swą z rzeczoznawców złożoną.

Przez wystawy przeglądowe bydła osiągnięto to, że pośród włościan rozbudziło się zamiłowanie do hodowli ulepszonej. Coraz częściej też od włościan z różnych stron kraju nadchodzą prośby o utworzenie stacyj buhajów, gdyż włościanie przekonali się już o korzyściach ulepszonej hodowli. Najwymowniejszym tego dowodem jest chów bydła w okolicy Kamiennej w powiecie nadwórniańskim, gdzie włościanie wspierani i zachęceni przez Komitet Towarzystwa gospodarskiego, wobec energicznego działania pana Grzegorza Głuchowskiego właściciela obory zarodowej w rzeczonyj włości, starannie wychowują bydło pełnej krwi rasy simentalskiej, sprzedając korzystnie sztuki rozplodowe i woły opasowe.

By umożliwić ujednostajnienie ras bydła w takich okolicach, gdzie nie ma odpowiednich buhajów, Komitet zakupywał szczególnie od roku 1886 buhaje na rachunek subwencji i powierzał je właścicielom stacyj, co bardzo korzystnie dopomagało do rozpowszechnienia tych właśnie ras, na których wprowadzeniu zależało.

Najlepszą ilustracją pomyślnych rezultatów działalności Komitetu na tem polu, była wiedeńska powszechna rolniczo-leśna wystawa roku 1890, na której po raz pierwszy bydło galicyjskie właśnie ze wschodniej części kraju dorównało jakością bydłu innych krajów i zaszczytne nagrody otrzymało. Komitetowi Towarzystwa gosp. galic. przyznano na rzeczonyj wystawie we Wiedniu, za staranie koło podniesienia chowu bydła, dyplom honorowy, co świadczy o uznaniu, jakie i poza granicami kraju starania te odniosły. — Na tej wystawie pokazało się dobitnie, że Galicya może i na tem polu hodowli bydła rogatego dorównać innym szczęśliwszym krajom, zarazem przekonaliśmy się tam z cen ofiarowanych za nasze poprawne bydło, jak wiele może kraj nasz zyskać, skoro jakość bydła zostanie u nas ulepszoną.

Z żalem jednakowoż podnieść musimy, że znaczniejsza subwencya państwowa, przyznana Komitetowi w roku 1881 po trzech latach więcej jak o $\frac{2}{3}$ uszczuploną została. W r. 1881 i 1882 wynosiła ona po 50 tysięcy, w r. 1883 już tylko 32 tysiące, zaś od r. 1884 zaledwo po 15 a najwyżej po 16 tysięcy zł rocznie, co nie odpowiada, ani rozległości kraju, ani ilości utrzymwanego w nim bydła. W sierpniu 1884 r. Komitet wniósł znowu memoriał do Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa, wyłuszczył w nim potrzebę popierania hodowli krajowej większą subwencją, żądał przyznania tejże dla wschodniej Galicyi po 34.000 zł. rocznie, na dłuższy szereg lat, dowodząc, że wrazie zaniechania dalszej pomocy pieniężnej świeżo założone obory zarodowe upaść, a przynajmniej z pod zwierzchnictwa Komitet usunąć się mogą, przez co korzyść osią-

1870: 9 = 207
7

gnięta z dotychczasowej pracy byłaby zmarnowaną. W memoryale tym Komitet wykazał dalej, że dopiero po dłuższem systematycznym popieraniu i rozszerzeniu działalności naszej doprowadzić można do tego, iż hodowla w kraju rozwijać się pomyślnie będzie. Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa nie uwzględniło jednak tych słusznych wywodów, jako też corocznie ponawianych prośb i przyznało Komitetowi jedynie subwencję roczną 15 tysięcy zł. wyłącznie tylko na podniesienie chowu bydła włościańskiego, na utrzymanie stacyj buhajów i premiowanie przychowku po tych buhajach. Nie uwzględniło Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa i tego niejednokrotnie przez nas podnoszonego argumentu, że w razie ustania subwencji dla obór zarodowych pełnej i pół krwi wkrótce przyjsć może do tego, iż dla stacyj buhajów może nie stać w kraju rozplodników ulepszonych, a więc i z tego względu cel subwencji może być udaremniony. Nie zwróciło też Ministerstwo uwagi i na tę okoliczność, że nawet na ten bliższy cel, na jaki przeznaczoną jest owa subwencya, jest ona w stosunku do obszaru naszego okręgu i ogromu potrzeby zupełnie nie wystarczającą. To też Komitet Towarzystwa gosp. gal. już we wspomnianym memoriale w roku 1884 oświadczył otwarcie, że nie mając zapewnionej podstawy dalszego działania nie będzie mógł przyjąć odpowiedzialności na przyszłość i dać rękojmi, że sprawa podzwignięcia chowu bydła w Galicyi przyniesie plony pierwotnym planem zakreślone.

Komitet, znalazłszy się wobec nieprzepartego faktu odmowy większej subwencji ze strony Wysokiego Ministerstwa, nie ustawał jednak w nowych usiłowaniach i pomimo nie wystarczających funduszków oraz z roku na rok zwiększających się zapotrzebowań ze strony hodowców krajowych, starał się wszelkimi sposobami o podtrzymanie wprowadzonych już w życie a skutecznie na podniesienie hodowli krajowej wpływających środków. Nie zaniechał więc Komitet subwencyonowania, chociaż tylko w bardzo skromnych rozmiarach, istniejących już obór zarodowych w ten sposób, iż dostarczał im od czasu do czasu świeże i doborowe rozplodniki za połowę ceny; stał się on jedynym obecnie pośrednikiem między hodowcami galicyjskimi a zagranicą przy sprowadzaniu bydła oryginalnego, ograniczając przy tem ile możności zakupno różnorodnych a nieodpowiednich ras bydła. Utrzymuje też Komitet stacye buhajów dla użytku włościan, przy przeglądowych wystawach rozdaje nagrody za dobrą hodowlę i w ogóle stara się w tej dziedzinie gospodarstwa budzić postępek i zamiłowanie.

Oto jest krótki i treściwy pogląd na działalność c. k. Towarzystwa gospodarskiego galic. od początku jego istnienia do roku bieżącego, szczegóły mieszczą się w sprawozdaniach załączonych do niniejszej odpowiedzi, ocenienie zaś rezultatów tej działalności naszej pozostawiamy światłej opinii Wysokiego Wydziału krajowego.

II. Powyższy przegląd czynności Towarzystwa gospodarskiego w sprawie chowu bydła rogatego świadczy, że Komitet wykonywał konsekwentnie plan dawno obmyślany a na głębokiej znajomości kraju oparty.

Tym sposobem założone zostały silne podwaliny racjonalnej hodowli bydła we wschodniej części Galicyi i wykonano szczęśliwie pierwszą, najważniejszą połowę programu. Że się to stało pomimo szczupłych środków materialnych, zawdzięczyć trzeba jedynie stosunkom, łączącym Komitet ze wszystkimi warstwami sfer ziemiańskich w kraju. Wieloletnia wspólna partyotyczna praca zawiązała między Komitetem centralnym a licznymi członkami Towarzystwa tak silne węzły, że dzisiaj Komitet wpływać może tam, gdzie ani urzędowy reskrypt, ani oficjalny wędrowny pedagog dojsć nie potrafi. Wytworzyła się obywatelska organizacya, na miłości kraju i wzajemnem zaufaniu oparta, która pozwala Komitetowi rozpowszechniać wszelkie pożyteczne myśli, badać nieustannie potrzeby i braki naszego rolnictwa. Tego dzielnego czynnika użyje Komitet także w przyszłości i z pewnością nie braknie mu ani chęci, ani woli, do wyko-

nania drugiej połowy programu. Godziłoby się jednak, ażeby Świetna Reprezentacja kraju udzieliła swej pomocy, i wyjednać raczyła większą niż dotąd subwencję państwową.

Systemu działania zmieniać nie trzeba, bo skuteczność jego stwierdziło doświadczenie, a grono najznakomitszych hodowców bydła w kraju i c. k. Ministerstwo rolnictwa we Wiedniu z uznaniem przyjęło program Komitetu. Trzeba tylko działać na większą skalę, trzeba równocześnie popierać hodowlę na wszystkich punktach i wszelkimi środkami, aby dotychczasowa praca Komitetu tem większe wydała owoce i ażeby rychlej doszła ludność wiejska do dobrobytu, którego bez racjonalnej hodowli bydła nigdy nie osiągnie.

W tym duchu pojmując swoje przyszłe zadanie Komitet Tow. gosp. gal. i oświadcza się z gotowością ukończenia tego, co rozpoczął, a licząc na niezawodne poparcie ze strony kraju, ma zaszczyt przedłożyć następujące

Wnioski:

1. Ażeby Wysoki Wydział krajowy w drodze właściwej wyjednać raczył z funduszków krajowych, przez 10 lat z rządu do budżetu krajowego wstawiać się mającą, stałą roczną subwencję na podniesienie chowu bydła w Galicyi, przynajmniej w kwocie 30.000 złr., która to kwota, jak dotychczasowe subwencje państwowe, powierzającą będzie obu krajowym Towarzystwom rolniczym.

2. Ażeby taką samą subwencję wyjednać raczył od Wys. c. k. Rządu.

3. Ażeby ustawę o licencyonowaniu buhajów w drodze właściwej wyjednać, a wpływ na licencyonowanie Towarzystwom rolniczym zapewnić.

4. Ażeby u Wysokiej Reprezentacji kraju wystarać się raczył o stały fundusz hodowlany w wysokości 50.000 złr. na udzielenie bezprocentowych pożyczek tym gminom, które w obec ustawy o licencyonowaniu, będą musiały postarać się o dobre buhaje, a środków na zakupno tychże nie mają.

5. Wreszcie, ażeby Wysoki Wydział krajowy udzielał swego poparcia wszelkim usiłowaniom Towarzystw rolnicznych, mającym na celu ułatwienie odbytu produktów zwierzęcych, a w szczególności rozwój mleczarstwa.

Z Komitetu c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego.

We Lwowie dnia 1. lipca 1891.

Prezes:

Adam Sapięha.

Sekretarz:

Hipolit Morgenbesser.

9

Subwencye na podniesienie hodowli bydła rogatego i merogacizny.

a. Subwencye ze skarbu państwa.

Bezpośrednie działanie państwa, celem podniesienia rolnictwa, hodowli bydła i powiększenia galeńi kultury krajowej robi w państwie austriackim nader powolno postępy. Póła, jaka, na tych polach spełniał rząd i skarbu państwowy we Francji lub w Prusach n. p., była w Austrii zupełnie inaczej pojmowana. Główną i czynną politykę ekonomiczną w tym kierunku, datującą się koncem, prz. przed koncem XVIII wieku, a nieby w wielokrotnych wojnach i kłopotach finansowych państwa prawie nie stała. W połowie bieżącego wieku wyraziła w administracji państwa punkt widzenia interesów przemysłowych monarchii, i rolnictwo ustawiło w własnym interesie. Narodziła się w niej konstytucyjna, wnet przekazała kulturę krajową, kompetencji Sejmów krajowych i autonomii krajów, nie dając tymże środkom na cele kultury krajowej. Stosunkowo jeśmone najwięcej pamiętało państwo o hodowli bydła, ale działało nierównomiernie, a kraj nasz należał do najbardziej zaniedbanych.

Niebedniemy tu podnosić, skąd jakie powstał kraj nasz przez zupełny brak opieki i pomocy państwa przez postanowienie granic kraju utworzonym od wschodnich granic, wskazywał tego nieustannie prawie grassowała najstraszniejsza mara mara bydła, krąg gospodni, przychodzący w bydłem stepowym. Nawet gdy namyślano czasami granice, to niemiennie potoniano. Interes taniego przewożenia stolicy państwa i przemysłowych, importujących bydło, zachodnich miast i prowincyj przeważał naruszenie. Tak wyginęły krajowe rasy i mowy bydła.

W latach 1869 do 1880 pomoc państwa na cele hodowli bydła wynosiła 1.107.000 ntr., ale tego przypadło na Galicję, należnie 110.30 ntr., czyli 9.96%. Co gorzej, subwencya ta była niestala, niepełna, zmniejszając się, miedzy 3.2 ntr. w r. 1875, a 14.581 ntr. w r. 1872., a w stosunku do innych krajów wynosił udział Galicji od 3.92% do 12.93%. Naturalnie nie opracjonalnym innym mowy być nie mogło, i cała pomoc koncentryła się na premiowaniu bydła przez ogólnych lub okręgowych wystawach. W r. 1879 i 1880 spłaćta cała subwencya państwa na cele hodowlane do nie nierównych lat 4550 i 5550 ntr.

Narodziła się wreszcie na prowadzona, ustawa r. 20. lutego 1880. przeciw mara maru bydła, cynn a wlasna, krąg gospodni, namyślając granice, wschodnich, która miała wnet przynieść najbardziej szlachli, namyślając rasy promorów kraj pustoszących beradnie. Ustawa to jedna z najdobroczynniejszych, ale na prowadzona nagle, niemiogła przynieść tych skutków dobroczynnych na polu hodowli bydła, jak w innych prowincjach, gdyż kraj nie przygotowany, brakuje środków finansowych, nie był zdolny odrazu zacząć się reformy gospodarstwa wca omłanego, odrodzić krajowe rasy, wprowadzić nowy material na przedowy machodu. Gdyby kraj był miał od r. 1881. inne środki finansowe, gdyby kierunek reformy krajowego gospodarstwa hodowlanego był obmyślony, ujęty silnie.

reka, prowadzony w równom natężeniu planowo przez lat sześć, inaczej by dnia, siał, wyglądała hodowla bydła w kraju naszym i inaczej by wyglądał dob. byt kraju.

Tak jak pierwiej postanowienie otworzenia granic kraju dla stepowego bydła było w interesie tamtego naprowadzania nachodnich krajów, tak i nam bliższe zostało do ko- nanie głównie w interesie nachodnich krajów. - Domniemano, że przez to, że w Warszawie góshodarstwu i Reprezentacji kraju naszego w Wiedniu wyskaki na czas pierwszy, wny nalednie, na lat trzy, niekora, subwencya państwowa, której nam podniecany pier- wone powołał jakiejś akcyi obiorowej ku podniesieniu wypadku, moweli bydła. -

Galicja otrzymała ze Skarbu państwa:

w r. 1881	61.148 ntr. cynki.	4927 %	subwencji dla całego państwa.
" " 1882	62.000 " "	5574 "	" " " "
" " 1883	47.000 " "	44.32 %	" " " "

Do trzech jednaki latach zredukowano sumę państwa do sumy pomiędzy 18 a 2 1/2 430 ntr., która to suma, wynosząca około 25 % dotąd stale Galicja otrzymuje.

1/2. Kolumna tablicy pod 1/ i 2/2 okazuje nowego stopnia subwencji państwowej na cele hodowli bydła rogatego i drobnego od r. 1869 do 1890. Okazuje się, że w całej subwencji państwa wynoszącej 200071 ntr. dostatek się Galicji 418.380 ntr. czyli 20 91 %.

W pierwszym okresie od 1869 do 1880 Galicja otrzymała na 1107.815 ntr. ogól- nej subwencji nalednie 110.300 ntr. czyli 9.96 %. Później od roku 1881. do 1890. na 892.897. ntr. otrzymała Galicja 308.073 ntr. czyli 34.50 %. Według Galicji w ostatnich pięci- uciu latach wynosi od 245 % do 247 1/2 % w r. 1890.

Prinimując więc przesłankę, że czasami przed ustawa, w r. 1880, lub przed objęciem naczelnej administracji rolnictwa przez J. E. hr. Falkenheina widujemy pewien postęp. Według Galicji nie stoi w żadnym stopniu do potrzeb, do prowadzenia przesłanki, do danych innych prowincji państwa w obec kraju, udowadniały tylkokrotnie, mimo, że przy Towarzystwo rolniczych, uchwały Sejmowe, Demonstracye Delegacji polskiej w Wiedniu. Domniemano tego wyskaki niekora subwencji spotyka na opór w Wiedniu bardzo wielki, i dotąd nie do prowadzenia? -

Prinimując więc przesłankę, że czasami przed ustawa, w r. 1880, lub przed objęciem naczelnej administracji rolnictwa przez J. E. hr. Falkenheina widujemy pewien postęp. Według Galicji nie stoi w żadnym stopniu do potrzeb, do prowadzenia przesłanki, do danych innych prowincji państwa w obec kraju, udowadniały tylkokrotnie, mimo, że przy Towarzystwo rolniczych, uchwały Sejmowe, Demonstracye Delegacji polskiej w Wiedniu. Domniemano tego wyskaki niekora subwencji spotyka na opór w Wiedniu bardzo wielki, i dotąd nie do prowadzenia? -

Prinimując więc przesłankę, że czasami przed ustawa, w r. 1880, lub przed objęciem naczelnej administracji rolnictwa przez J. E. hr. Falkenheina widujemy pewien postęp. Według Galicji nie stoi w żadnym stopniu do potrzeb, do prowadzenia przesłanki, do danych innych prowincji państwa w obec kraju, udowadniały tylkokrotnie, mimo, że przy Towarzystwo rolniczych, uchwały Sejmowe, Demonstracye Delegacji polskiej w Wiedniu. Domniemano tego wyskaki niekora subwencji spotyka na opór w Wiedniu bardzo wielki, i dotąd nie do prowadzenia? -

Prinimując więc przesłankę, że czasami przed ustawa, w r. 1880, lub przed objęciem naczelnej administracji rolnictwa przez J. E. hr. Falkenheina widujemy pewien postęp. Według Galicji nie stoi w żadnym stopniu do potrzeb, do prowadzenia przesłanki, do danych innych prowincji państwa w obec kraju, udowadniały tylkokrotnie, mimo, że przy Towarzystwo rolniczych, uchwały Sejmowe, Demonstracye Delegacji polskiej w Wiedniu. Domniemano tego wyskaki niekora subwencji spotyka na opór w Wiedniu bardzo wielki, i dotąd nie do prowadzenia? -

3. czyli 24.74% - Niedosięgliśmy więc, gdyby nawet napromnieć o maniedbaniach
 przysobności, nawet udziału stosunkowego do ogółu bydła w państwie. Ale nawet gdy
 by ten stosunek był osiągnięty, to byłby on najniekorzystniejszym, jeśli się pora-
 czy, nie Galicya na wsymyślach innych połach kultury krajowej, jest gorzej traktowa-
 na, jak inne kraje koronne, i mimo w krajowym zakresie wywalonych dobrych postę-
 pów w ogóle tylko w nieproporcjonalnym stosunku w pomocy państwa koronyta.

4/4. Takie, wedle notacyjnej pod 4/4. tabliczki udział kraju w subwencjach państwa
 w r. 1890 na wsymyślach celu kultury krajowej (próci hodowli koni), więc na rzeźnictwa,
 regenerację, robót i inne sprawy roślin, na drobno melioracje, na hodowle bydła ro-
 gatego i drobnego, wynoszących prócz wydatków centralnych 557.987 rub. wynosił tylko
 14.04%, chociaż Galicya jest krajem rolniczym i to wsymyślach potrzebny w pierwszym rzę-
 dzie kraj odnawia. Niemniej w tym, że w innych dziedzinach opieki pomocy
 państwa, Galicya schodzi w szeregu subwencyj nowo państwo na bardzo niskie
 stopnie.

Jeżeli więc udział kraju w subwencji państwa na hodowle bydła nie dochodzi
 nawet procentowo do wysokości udziału bydła galicyjskiego w ogólnej liczbie w całym
 państwie, to stosunek ten w innym świetle okazuje się jeszcze bardziej niesprawnie-
 wym. Wysokość subwencji wynosiła, a prawiem czwarta, część całego wydatku w pań-
 stwie w obec liczby bydła nieco tylko przynajmniej czwartej, część ogólnej liczby by-
 dła mogłaby się wydać sprawiedliwą. Ale okazuje się, całkiem niesprawnie, jeżeli
 porównamy kraje między sobą:

Na sto sztuk bydła rogatego otrzymuje subwencji państwa:

	złr.
1. Włochy	4.59
2. Salsburg	2.54.
3. Tyrol i Vorarlberg	2.02
4. N. Austria	2.00
5. Waryntya	1.48
6. Kraina	1.24
7. Salsk	1.04
8. Bukowina	1.01
9. Galicya	0.96
10. Styrya	0.90
11. Morawa	0.78
12. W. Austria	0.62
13. Grecy	0.43.
14. Dalnacja	0.04.

Galicya najniżej dopiero dziesiąte miejsce.

Niewchodząc w szczegóły, przedstawiliśmy na notacyjnej pod 2/2 tablicy sub-
 wencje państwa na hodowle drobnego bydła, wolałobyśmy nierogacimym, owiec
 i drobin. Tu przedstawia się, stan jeszcze szorstniejszy, modyfikowany jednak
 tem, że motorycznie kraj dotąd nie majat się, gospodarstwem hodowlanym swych
 zwierząt domowych, i nie starał się, w równym zakresie w subwencji na

podniesienie u. p. nierogaciny, jak to ma miejsce w innych prowincjach m. p. „
praca w Niższej Austrii.

Też więc nierówności i niesprawiedliwości i w usiłowaniu kraju o
podwyższenie subwencji państwowej ustawać nie należy. Trudnić się jednak nie
można, żebyśmy mogli uzyskać znaczące wydatki z państwa. Gdy zaś ten wie,
kraj, przez przeszłe lata, planowo, racjonalnie, konsekwentnie i wytrwale wziętych
środków finansowych niepodobna myśleć o dotrzymaniu kroku innymi krajami
na polu hodowli bydła, staje się, przeciwnie, niepodobną, ażeby w tej sferze pracy
nad podniesieniem hodowli bydła wzięt udział wzięt kraj, ażeby oprócz pomocy
państwa, pozostały wzięte środkami finansowymi kraju.

b. Subwencje z funduszu krajowego.

Kraj nasz dotąd nie przyznawał się, wcale subwencjami z funduszu krajowego
do bezpośredniego wspierania hodowli bydła. To samo Towarzystwo gospodarskie
w dochodów własnych nie mogły i nie chciały nie na ten cel. To też cała akcja dotych „
masowa ku podniesieniu hodowli bydła dokonywana, jedynie, środkami państwowymi,
i tylko, w granicach państwa, i to w państwie.

inna, droga, próżno w innych państwach: we Francji widzimy obok wydatków
ze skarbu państwa znaczne wydatki departamentalne, i komunalne. Podobnie
w Pruszech, w Saksonii, w Szwajcarii widzimy obok znacznych wydatków
państwowych, znaczne wydatki kantonalne, i wydatki państwowe „
najmiej w kilka, kilkanaście, a nawet kilkadziesiąt tysięcy franków rocznie.
Tej samej metody chwycił się Sejm i rząd, węgierski, wymagając od komitatów
chcących korzystać z subwencji (węgierski, daleko znaczniejszej, niżeli w Austrii)
subwencji co najmniej w tej samej wysokości, co ten przywilej obywateli, nie sąmy
wzięte na cele hodowli bydła, rocznie wynosi, najmniej dwa razy tyle, ile sub-
wencja państwa wynosi.

W kręgach austriackich widzimy także, że właśnie w tych krajach w których
istotnie i znacząco już osiągnięto rezultaty kraj jako taki przyznawał się
i przyznawa, w odpowiedniej mierze, wydatki, nie mniej, niżeli wynosi subwencja
ze skarbu państwa.

Wskazujemy na kilka przykładów.

1. Tyrol od przeszłych lat z krajowego funduszu popiera hodowlę bydła, bezpośrednio „
i pośrednio. Bezpośrednio dając subwencje na obory, na rzeźnię, na sprawa „
danie oryginalnego bydła z powiatu kraju, na buhaje, gminne, na perspektywę, owoce „
pienie od marań bydłych, na podniesienie hodowli owini, — a pośrednio na pod-
kupno nasion głównie pastewnych roślin, na umiarkowanie i kulturę tak.

Na te cele przeznaczyl Sejm, na rok 1890

dla Sekcji północnej, niemieckiej 5.900 rtr. dla Sekcji włoskiej 4.200 rtr.

Na rok 1891, przeznaczyl Sejm tyrolski dla Sekcji północnej (w tym mała kwota „
na nawozy, sztuczne, hodowlę ryb i maszyn rolniczych) 6000 rtr., zaś dla Sekcji
rolniczej wydatkiem na cele hodowlane mała kwota na jednolite 5800 rtr.

2. Styryja również bardzo intensywnie działa na wspólnych polach gospodarstwa hodowlanego, najprzeważnie w jednym, w pierwszych w Austrii ustawie hodowlanej. Kraj ten utrzymuje pracownię stule, weterynaryjną.

Styryja	ramki rachunkowe			Uchwały Sejmu	
	1886.	1887	1888	1889.	1890.
Subwencja dla styryjskiego Towar. rolniczego.	5.000	5000	5000	5000	5000.
16. krajowych weterynaryjnych dla powiatów i kraj.	8278	8446	9127	9730	9730.
Wzrosty przeprowadzenia ustanowy o środkach podniesienia hodowli bydła (objawy choroby): Wydania kraj i weterynaryjny, krajowe premie na 64 premowaniach buhajów, na wystawach okręgowych, na makropow buhajów i innc	7002	8192	7449	7580	7580
Sporepcione bydła	~	~	~	500	500
	20.280	21.638.	21.576	22.810	22810
Wogóle wydatki na kulturę krajową rolniczą (praca oświatowa, inkeracyj itp.)			31.077	30798	40.887.

3. Działalność kraju w Morawie na polu hodowli bydła obejmuje cały szeroki zakres: obory narodowe, stacje buhajów, koncyonowanie buhajów i przyniesienie kraj. mania buchajów gminnych, kalendarz bydła, komisya hodowlana, premie, naroznie, aseluracja bydła, to są przedki których Morawa niniejsza w niepospolitym skutkiem podopiecznym lat. Kraj ten który na cele hodowli bydła najwyjśmierzane w Austrii samy, które wiele krótnie przewyższają, subwencye cesarskiego państwa

Finansa utrzymuje w skarbu państwa:

	na hodowlę bydła	na hodowlę drobnego bydła
w r. 1886	5820 ktr	1000 ktr.
1887	5875 "	1000 "
1888	6870 "	1000 "
1889	5900 "	900 "
1890	5300 "	950 "
1891	?	?

Fundusze krajowy maś przedewszystkiem ponosi bezopła wykonania ustanow

hodowlanej, opłacając równała na komisję hodowlane oraz remuneracyę weterynaryjną
 na wydziale hodowlanej komisji
 remuneracyę weterynaryjną
 w zł.

1886	14.500	5.687.
1887.	14.500	6.262
1888	14.500	7.000
1889	14.055	6.750
1890	14.500	7.600
1891.	14.500	8.000.

Nadto fundusze krajowy morawski prznosi wszelkie kasanta na zakupno buhajów, krow
 i owi w celu produkowania buhajów palachotnej krwi, urządzając przy spółkach
 rolniczych w Neutitschen i Prarowic hodowle buhajów t. n. Tierauszuchtstiftung
 Oprócz własnych nakładów subwencjonuje kraj podobne nakłady, n. p. na r. 1891. da-
 no Towarzystwu rolnicznemu w Trubau subwencję 300 zł na utrzymanie urzędow-
 nego jurn w r. 1887. Tierauszuchtstiftung

Na zakupno buhajów, na hodowle drobnego bydła, przeciw licznym doświadczeniom
 subwencyjnym od wypadku do wypadku, wydaje kraj stale:

	Towarzystwu rolnicznemu (jeden m. d. w. hodowla bydła)	na zakupno buhajów	na hodowle drobnego bydła.
1886	8000	12000	1000
1887	8000	12000	1000
1888	8000	12000	1000
1889	8000	12000	5000
1890	8000	12000	5000
1891.	8000	12000	1000

Kraj jest podzielony na 10 Stref, to na dystrykta, każden dystrykt dostaje subwencję
 co trzy lata. Tak n. p. w r. 1889 otrzymało 21. dystryktów subwencję na buhaje lub krow
 haje w naturze, w wysokości subwencji na dystrykt po 130 do 1000 zł, przeciętnie 571 zł.
 Na hodowle swini dostało 21. towarzystwo hodowlanych po 50 zł.

Co tyczy drobiu, nie stosunki hodowlane od ustawy hodowlanej, przymusowej aschura,
 cji bydła i innych nakładów w funduszu krajowego, podniosły się, obronili, Mo-
 rawa drobiu należą do krajów eksportujących bydło hodowlane 1400 do 500 buhajów
 głównie berneńskiej rasy na pole, głównie do (Węgier) - a głównie jurn, drobiu, roboczym
 i wyprawami jakże jej fabryczne miasta konserwują i jakże wywosi w wielkiej liczbie
 Tuzza Austria, m. t. a. na jej Towarzystwo rolnicze w ostatnich latach podjęto
 niemniej interwencyę akcyę na wosnytkich polach gospodarstwa hodowlanego, więc
 hodowli krowi, bydła rogatego, swini, drobin. W miarę, jak rosły wydatki kraju, zdobywato
 Towarzystwo coraz większe dotacje ze skarbu państwa.

M. r. 1887	subwenc. urzędu na hodowle bydła...	3800 zł.	subw. urzędu na drobne bydło	1.330 zł.
1888	"	3955 "	"	1.230 "
1889	"	6.490 "	"	1.380 "
1890	"	11.280 "	"	2.440 "

Kraj popiera hodowlę bydła pracon

1.) premisowanie bydła, młotarsowa na wystawach i jarmarkach bydła hodowlanego, młotarsowa buhajów i jatowice, które to jarmarki i wystawy wprowadziło Towarzystwo rolnicze w życie;

2.) pracon subwencjonowanie na zakupno buhajów, a racniej odprzedań buhajów gminami prywatnym po umiarskiej cenie,

3.) pracon stajnie roplodowe i stacje świńskie. -

(W roku 1887. odbyło się 20, w r. 1888. 22. wystaw buhajów w jarmarkami, na każdą po 230 ntr na premie, a mianowicie 6 premij po 60, 50, 45, 30, 25, i 20 fl. czyli razem 5.060 fl. - Na wystawy jatowice 600 ntr.

Od kilku lat daje Sejm po 2000 ntr na zakupno buhajów, 1000 ntr. na zakupno jatowice czystej krwi. Na hodowlę świń po 2000 ntr. - (W r. 1889 było już 8 makładow hodowla?nych świń, 94 stajni kurzych. Ogółem 172 kurzy w szlachetnej krwi. (głównie angielskiej) 599 łochi i 587 prosiat roplodowych. Towarzystwo posiada w inwentarzu swoim już wartość kilkadziesiąt tysięcy, a kilkunietnia paledwie akcyja w kierunku podniesienia hodowli świń w N. Austrii, doszła do rezultatów nie do uwierzenia. Najmiejm jest nęgowanie świń węgierskich i galicyjskich w targu wiedeńskim, a jak to w całej sprecyzacji wielce pastwinny Brenner referent Towarzystwa a poset do Rady państwa w Tylicie wypowiedział, rezultat ten, zostanie osiągnięty jeżeli Galicya do swej strony nie podejmie akcyji w kierunku, interwencyj w ówce.

Na hodowlę koni w roku niespełnym kraj pracon maczył kilkanaście tysięcy, w tem wytażenie na zakupno klaczy 10000 ntr.

Na dotacjonowej tabliczce wystawiajmy wielorakie wydatki funduszu krajowego na poparcie hodowli bydła, koni i merozawimny. (W miarę jak wydatki kraju, domaga się, wyszkata ten N. Austrija, wielkość subwencyje w skarbu państwa.

	Rok					
Wydatek	1886	1887	1888	1889	1890	1891.
~ Zakupno buhajów	2000	2000	2000	3000	3000	3000
Obory narodowe	-	-	-	2000	2000	2000
~ Zakupno jatowice	-	500	1000	-	-	-
~ Drenisowanie koni	1250	1300	1300	1400	1400	2.000
~ Zakupno kurów	-	-	2000	2100	2100	2000
~ Drenisowanie buhajów	4855	4600	5060	5060	5750	5750
~ Drenisowanie jatowice	400	400	600	600	600	600
~ Razem	8.505	8.800	11.960	13.160	14.850	15.350
~ Krajowa Strzba wete., ~ Wynajm	16.151.	18.540	19.000	19.800	20.749	23.828.
~ Ogółem	24.656	27.340	30.960	32.960	35.599	39.178.

Oto są przykłady akcji krajowej, akcji popieranej, obok funduszu w całości państwa, środków w funduszu krajowych.

Nawet w takiej polityce hodowlanej w innych krajach, Galicja dotąd ograniczyła się, wycia środków państwowych o ile te były jej dostarczone.

Trzy są, nie dat jednego grosza, kraj rolniczy, magary stworzyć sobie w pod-
mieszanej hodowli bytła, o wiele bogactwa, dotąd nie wzięt, nie na tem polu.

I. Subwencye na skarb państwa
otrzymane na hodowlę bydła rogatego od r. 1869 do r. 1890.

Rok	Austria	Galicya		Czechy	Morawa	Śląsk	Bukowi- na	Nizsza Austria	Wysza Austria	Salzburg	Tyrol	Vorarlberg	Styrya	Karyntya	Kraina	Wybrzeże	Dalmacya
		Ogółem	W stosunku ku do Austrii %o														
1869	113.012	12.600	11.15	12.300	7.400	5.000	2.600	7.482	8.650	2.900	8.400	—	9.800	7.400	5.000	12.980	10.000
1870	115.730	13.600	11.75	13.300	7.400	5.000	3.100	8.200	8.550	3.100	8.000	400	10.000	7.480	5.000	12.600	10.000
1871	108.044	12.300	11.38	13.890	3.865	5.230	2.633	8.715	8.562	4.378	8.017	2.400	9.952	8.010	6.678	8.114	5.300
1872	142.268	14.581	10.25	13.300	5.300	7.190	2.750	8.600	17.200	11.653	9.500	5.700	10.889	8.860	8.045	13.400	5.300
1873	118.130	12.517	10.59	11.680	8.000	8.000	2.600	23.818	—	600	7.606	—	11.228	8.929	9.452	5.800	7.900
1874	132.944	12.379	9.31	13.600	9.000	8.700	3.235	8.000	13.966	3.374	10.250	2.600	11.183	8.450	9.500	11.207	7.500
1875	82.335	3.225	3.92	14.000	6.000	7.713	2.500	3.500	6.500	4.250	8.100	2.406	4.438	4.707	5.100	3.996	5.900
1876	85.053	11.000	12.93	2.300	7.544	3.100	3.100	6.000	11.325	3.000	5.400	1.800	7.014	7.800	5.700	7.000	3.000
1877	75.612	8.000	10.58	8.700	5.250	5.000	400	6.250	—	2.800	6.700	2.000	9.150	2.000	6.900	9.460	3.002
1878	41.643	—	—	4.692	5.550	1.200	1.500	2.100	2.600	2.500	6.601	1.800	1.300	2.400	2.400	5.000	2.000
1879	40.850	4.550	11.14	5.000	3.100	3.000	1.500	2.920	2.500	2.318	4.303	1.500	1.268	2.000	2.600	3.991	300
1880	52.194	5.550	10.63	5.200	3.900	3.000	1.900	700	3.600	2.730	10.900	1.800	6.050	700	2.833	3.331	—
Razem od 1869 do 1880	1.107.815	110.302	9.96	118.462	72.279	62.133	27.818	86.285	83.453	43.603	93.777	22.406	92.272	68.736	69.208	96.879	60.202
Graciet nie od od 1869 do 1880	92.318	9.192	9.96	9.872	6.023	5.178	2.313	7.190	6.954	3.634	7.815	1.867	7.689	5.728	5.767	8.073	5.017
1881	121.582	60.148	49.47	8.200	4.280	4.300	12.000	6.265	3.200	3.167	5.600	2.000	4.300	2.500	2.850	2.772	—
1882	111.058	62.000	55.74	8.000	4.087	3.500	3.705	3.000	2.500	3.246	6.560	2.400	4.000	2.500	2.250	3.310	—
1883	106.038	47.000	44.32	8.000	4.470	4.500	4.800	4.800	2.500	3.308	10.200	1.900	3.800	2.500	4.700	3.560	—
1884	77.548	19.500	25.15	8.000	6.510	4.500	2.600	5.100	3.400	3.346	8.400	2.400	3.800	3.000	2.675	3.817	500
1885	77.573	20.000	25.78	8.000	5.770	4.000	2.600	5.100	3.310	3.575	9.000	2.400	3.800	3.000	2.709	4.369	—
1886	74.224	19.500	26.27	8.000	5.820	2.700	1.700	5.325	3.400	4.145	8.057	2.400	3.800	3.000	2.625	3.752	—
1887	73.405	18.000	24.52	8.000	5.785	4.000	2.700	3.800	3.440	2.424	6.500	3.885	4.200	3.000	2.522	5.149	—
1888	73.247	18.000	24.57	8.000	6.870	3.670	2.700	3.955	3.440	3.095	6.690	2.400	4.000	3.498	2.529	4.400	—
1889	91.334	22.430	24.56	9.400	5.950	3.720	2.700	6.490	4.152	6.550	8.752	3.274	5.100	4.000	2.843	5.973	—
1890	86.883	21.500	24.74	9.000	5.300	2.000	2.700	11.280	3.423	3.800	7.300	2.400	6.000	3.615	2.800	5.730	40
Razem od 1881 do r. 1890	892.897	308.078	34.50	82.600	54.842	36.890	38.205	55.115	32.765	36.596	77.059	25.459	42.800	30.613	28.503	42.832	540
Graciet nie od r. 1881 do r. 1890	89.290	30.808	34.50	8.260	5.484	3.689	3.820	5.572	3.277	3.660	7.706	2.546	4.280	3.061	2.850	4.283	54
Razem od 1869 do r. 1890	2.000.712	418.380	20.91	201.062	127.121	99.023	66.023	141.400	116.218	80.199	170.836	47.865	135.072	99.349	97.711	139.711	60.742
Graciet nie od r. 1869 do r. 1890	90.941	19.017	20.91	9.139	5.778	4.501	3.001	6.427	5.283	3.645	7.765	2.178	6.140	4.576	4.442	6.351	2.761

Udział krajów w subwencji ze skarbu państwa w r. 1890 w stosunku do stanu bydła w r. 1880.

Kraj	Stan bydła rogatego w r. 1880	Udziałona subwencya w r. 1890	Na 100 sztuk bydła rogatego, go wypada subwencji złr.	Stan bydła drobnego (mierzogaciami) w r. 1880	Udziałona subwencya w r. 1890	Na 100 sztuk bydła drobnego, wypada subwencji złr.	Procentowy udział krajów w ogólnej			
							liczbie bydła rogatego	liczbie bydła drobnego	cyfry subw. na bydło rogате	cyfry subw. na bydło drobne
Galicya	2.242.861	21.500	0.96	674.302	1.200	0.18	26.13	24.78	24.74	10.85
Czechy	2.092.388	9.000	0.43	322.005	1.000	0.31	24.38	11.83	10.36	9.03
Morawa	677.807	5.300	0.78	205.976	950	0.46	7.90	7.56	6.10	8.59
Salask	191.390	2.000	1.04	46.740	800	1.71	2.23	1.72	2.30	7.23
Bukowina	268.389	2.700	1.01	127.034	100	0.08	3.13	4.69	3.11	0.90
Niasa. Austrya	564.167	11.280	2.00	293.732	2.440	0.83	6.57	10.79	12.98	22.05
Wjasa. Austrya	555.155	3.423	0.62	197.414	300	0.41	6.46	7.25	3.94	7.23
Salzburg	149.581	3.800	2.54	10.913	—	—	1.74	0.40	4.37	—
Tyrol i Vorarlberg	481.284	9.700	2.02	55.645	1.525	2.74	5.61	2.05	11.17	13.78
Styrya	663.173	6.000	0.90	532.721	800	0.15	7.73	19.56	6.91	7.23
Karyntya	258.225	3.615	1.40	105.010	—	—	3.01	3.86	4.16	—
Kraina	225.144	2.800	1.24	73.130	400	0.50	2.62	2.69	3.22	3.62
Wybracze	124.755	5.730	4.59	47.487	1.050	2.21	1.45	1.74	6.59	9.49
Dalmacya	89.728	40	0.04	29.432	—	—	1.04	1.08	0.05	—
Ogółem w Austryi	8,584.077	86.888	1.01	2,721.541	11,065	0.40	100.00	100.00	100.00	100.00

Następstwo krajów według najwyższego procentu:

subwencji przypadającej na 100 sztuk bydła rogatego		bydła drobnego		udziału w ogólnej liczbie bydła rogatego		bydła drobnego		udziału w ogólnej cyfry subwencji na bydło rogате		bydła drobne	
	%		%		%		%		%		%
1. Wybracze	4.59	1. Tyrol i Vorarlb.	2.74	1. Galicya	26.13	1. Galicya	24.78	1. Galicya	24.74	1. N. Austrya	22.05
2. Salzburg	2.54	2. Wybracze	2.21	2. Czechy	24.38	2. Styrya	19.56	2. N. Austrya	12.98	2. Tyrol i Vorarlb.	13.78
3. Tyrol i Vorarlb.	2.02	3. Salask	1.71	3. Morawa	7.90	3. Czechy	11.83	3. Tyrol i Vorarlb.	11.17	3. Galicya	10.85
4. Niasa. Austrya	2.00	4. Niasa. Austrya	0.83	4. Styrya	7.73	4. N. Austrya	10.79	4. Czechy	10.36	4. Wybracze	9.49
5. Karyntya	1.40	5. Kraina	0.50	5. N. Austrya	6.57	5. Morawa	7.56	5. Styrya	6.91	5. Czechy	9.03
6. Kraina	1.24	6. Morawa	0.46	6. W. Austrya	6.46	6. W. Austrya	7.25	6. Wybracze	6.59	6. Morawa	8.59
7. Salask	1.04	7. Wjasa. Austrya	0.41	7. Tyrol i Vorarlb.	5.61	7. Bukowina	4.69	7. Morawa	6.10	7. Salask	7.23
8. Bukowina	1.01	8. Czechy	0.31	8. Bukowina	3.13	8. Karyntya	3.86	8. Salzburg	4.37	8. W. Austrya	7.23
9. Galicya	0.96	9. Galicya	0.18	9. Karyntya	3.01	9. Kraina	2.69	9. Karyntya	4.16	9. Styrya	7.23
10. Styrya	0.90	10. Styrya	0.15	10. Kraina	2.62	10. Tyrol i Vorarlb.	2.05	10. W. Austrya	3.94	10. Kraina	3.62
11. Morawa	0.78	11. Bukowina	0.08	11. Salask	2.23	11. Wybracze	1.74	11. Kraina	3.22	11. Bukowina	0.90
12. Wybracze	0.62	12. Salzburg	—	12. Salzburg	1.74	12. Salask	1.72	12. Bukowina	3.11	12. Salzburg	—
13. Czechy	0.43	13. Karyntya	—	13. Wybracze	1.45	13. Dalmacya	1.08	13. Salask	2.30	13. Karyntya	—
14. Dalmacya	0.04	14. Dalmacya	—	14. Dalmacya	1.04	14. Salzburg	0.40	14. Dalmacya	0.05	14. Dalmacya	—

4/

17

Udział krajów w subwencji ze skarbu państwa na podniesienie hodowli bydła i cele kultury krajowej w r. 1890.

Kraj	Otrzymana subwencja w ogóle	W stosunku do ogólnej sumy %	Następstwo krajów według najwyższego procentu otrzymanej subwencji		
			L. porządk.	Kraj	%
Galicja	78.326	14.04	1.	Czechy	15.03
Czechy	83.838 ¹⁾	15.03	2.	Galicja	14.04
Morawa	43.641	7.82	3.	N. Austrya	9.62
Salask	17.705	3.17	4.	Dalmacja	9.17
Bukowina	12.314	2.21	5.	Włocławek	9.06
N. Austrya	53.672	9.62	6.	Tyrol	8.56
W. Austrya	12.159	2.18	7.	Morawa	7.82
Salzburg	27.247	4.88	8.	Styrya	5.27
Tyrol	47.780	8.56	9.	Kraina	5.14
Vorarlberg	5.576	0.99	10.	Salzburg	4.88
Styrya	29.422	5.27	11.	Salask	3.17
Karyntya	15.936	2.86	12.	Karyntya	2.86
Kraina	28.694	5.14	13.	Bukowina	2.21
Włocławek	50.574	9.06	14.	W. Austrya	2.18
Dalmacja	51.163	9.17	15.	Vorarlberg	0.99
W całej Austryi	557.987 ²⁾	100.00	—	—	—

1) W tem 14.000 stąg subwencji rocznej dla krajowej komisji rolniczej.

2) Bez wydatków centralnych wynoszących w r. 1890. 42.077 st.

II. Subwencje ze skarbu państwa
 stracone na hodowlę bydła drobnego (mierzona) od r. 1869 do r. 1890.

Rok	Austria ogółem	Galicya		Czechy	Morawa	Galask	Bułko- mina	Niższa Austria	Wysza Austria	Salzburg	Tyrol	Vorarlberg	Styrya	Karyntya	Kraina	Włocław	Dalmacya
		Ogółem	%														
1869	7.100	500	7.04	850	500	200	300	600	—	2.500	800	300	—	400	—	150	—
1870	19.710	2.750	13.95	1.750	1.700	850	1.850	1.000	1.150	3.100	1.000	—	1.800	1.300	1.150	110	200
1871	10.355	2.600	23.95	500	—	600	600	600	150	2.000	650	—	1.345	—	300	110	1.400
1872	33.989	5.000	14.71	1.000	1.800	900	1.700	5.900	2.210	1.900	3.975	400	1.594	1.100	1.900	110	4.500
1873	23.106	4.500	19.48	2.585	1.500	900	2.050	—	—	2.000	1.800	—	1.500	900	2.221	350	2.800
1874	22.950	3.000	13.07	2.500	1.700	850	950	2.400	1.200	2.800	1.300	—	1.150	500	1.400	400	2.800
1875	10.760	1.700	15.79	—	700	500	150	2.600	400	700	900	—	—	110	1.400	500	1.100
1876	9.720	1.600	16.56	600	600	400	200	640	400	300	1.200	—	700	400	680	800	1.200
1877	8.480	1.000	11.79	—	—	500	100	1.250	900	1.150	630	—	700	400	450	100	1.300
1878	5.000	600	12.10	400	900	200	100	360	300	200	540	—	700	200	150	250	100
1879	2.990	400	13.38	—	50	100	100	740	200	200	450	—	300	200	250	50	—
1880	2.650	200	7.55	—	—	—	100	650	250	100	500	—	400	100	200	50	100
Summ od r. 1869 do r. 1880	157.310	23.850	15.16	10.185	9.450	6.000	8.200	16.740	7.160	16.950	13.695	700	10.189	5.610	10.101	2.980	15.500
Przebieg nie od r. 1869 do r. 1880	13.109	1.987	15.16	849	788	500	683	1.395	597	1.412	1.141	58	849	468	842	248	1.292
1881	8.846	1.700	19.22	1.360	500	200	100	1.000	280	250	550	400	1.306	400	550	250	—
1882	7.900	1.200	15.19	1.500	500	100	100	1.450	200	200	850	—	800	400	400	200	—
1883	8.555	1.600	18.70	1.080	800	250	100	1.400	350	50	825	—	800	400	400	400	100
1884	10.100	1.150	11.39	1.000	800	250	200	750	200	50	3.800	—	800	—	450	550	100
1885	8.994	1.250	13.90	1.250	800	600	150	450	350	200	2.100	—	800	—	600	344	100
1886	8.325	1.450	17.42	1.000	1.000	400	150	850	250	200	950	—	1.000	—	500	475	100
1887	9.086	1.450	15.96	1.000	1.000	700	300	1.330	350	200	500	—	824	—	580	752	100
1888	8.234	650	7.89	1.000	1.000	700	100	1.290	350	200	575	—	800	—	550	1.079	—
1889	9.031	1.200	13.29	1.000	950	800	100	1.380	600	500	575	—	800	—	400	726	—
1890	11.065	1.200	10.85	1.000	950	800	100	2.440	800	—	1.525	—	800	—	400	1.050	—
Summ od r. 1881 do r. 1890	90.136	12.850	14.26	11.190	8.300	4.800	1.400	12.280	3.730	1.850	12.250	400	8.730	1.200	4.830	5.826	500
Przebieg nie od r. 1881 do r. 1890	9.014	1.285	14.26	1.119	830	480	140	1.228	373	185	1.225	40	873	120	483	583	50
Summ od r. 1869 do 1890	247.446	36.700	14.83	21.375	17.750	10.800	9.600	29.020	10.890	18.800	25.945	1.100	18.919	6.810	14.931	8.806	16.000
Przebieg nie od r. 1869 do r. 1890	11.248	1.668	14.83	973	807	491	436	1.319	495	855	1.179	50	860	309	679	400	727

Androsia hystrix
in gal.

~~Androsia~~ Androsia

no/0 ogólniejściuhy bydła

Na 100 kwi

22

Pawiat	no/0 ogólniejściuhy bydła							Na 100 kwi		
	1 Krowy	2 Zabici wielu	3 Przem 1.2	4 Cielęta do 1 roku	5 innych nieciche	6 Przem 4.2	7 Wół	8 na 100 kwi cielat	9 na 100 kwi innych nieciche	
Biada	72.7	4.7	<u>77.4</u>	11.8	7.8	<u>19.6</u>	1.2	16.3	10.7	1
Dobocha	46	7.5	<u>53.5</u>	10.8	13.9	<u>24.7</u>	16.6	22.5	20.2	5
Duchnia	62.9	7.8	<u>70.7</u>	13.7	10.7	<u>24.4</u>	2.3	21.8	16.1	1 ?
Dobrodziej	32.9	5.8	<u>38.7</u>	13.7	13.5	<u>27.2</u>	27.2	41.8	41.1	3
Dorzew	34.1	5.	<u>39.1</u>	13	6.2	<u>19.2</u>	22.1	38.1	18.2	3
Brody	47.5	8.5	<u>56</u>	8.2	18.9	<u>27.1</u>	12.5	17.3	29.8	~~5~~
Brzesko	65.2	5.3	<u>70.5</u>	13.9	8.1	<u>22</u>	5	22.3	12.4	1-5?
Brzeski	52.7	6.3	<u>59</u>	9.9	9.9	<u>19.8</u>	17.3	18.8	18.8	5
Brzozów	59.2	4.2	<u>63.4</u>	13.3	12.8	<u>26.1</u>	6.7	22.4	21.6	5
Buczek	44.9	2.8	<u>47.7</u>	10.5	12.7	<u>23.2</u>	22.3	22.3	28.1	~~4~~ 4.2 4
Chrościn	63.2	6.7	<u>69.9</u>	12.9	13.9	<u>26.8</u>	1.8	20.4	22.1	1-5?
Ciekawin	60.6	5.7	<u>66.3</u>	8.8	13	<u>21.8</u>	9.5	19.5	21.4	1.5 ?
Czerwień	48.	4.8	<u>52.8</u>	12.9	13.5	<u>26.4</u>	15.1	26.8	28	3 ?
Dąbrowa	53.8	7.1	<u>60.9</u>	18.	11.4	<u>29.4</u>	6.3	22.4	21.1	2
Dobromil	46.1	9.9	<u>56</u>	9.9	8.7	<u>18.6</u>	20.5	21.5	19	4 ?
Dolina	43.4	2.8	<u>46.2</u>	6.1	13.3	<u>14.4</u>	28.8	14.1	20.5	4
Dobryca	54	6.2	<u>60.2</u>	8.1	10.4	<u>18.5</u>	17.5	15.2	14.2	4
Gólice	51.9	5.3	<u>57.2</u>	13	11.4	<u>24.4</u>	15	24.9	22	3 ?
Gpidka	63	2.8	<u>65.8</u>	12.9	11.7	<u>24.6</u>	5.5	20.4	18.6	1-5?
Gybin	51	2.7	<u>54.6</u>	10.7	11.3	<u>22</u>	21.7	20.6	22.2	4
Gródzka	35.1	2.2	<u>37.3</u>	14	8.1	<u>22.1</u>	33	29.9	22.9	3 ?
Husiatyn	50.7	2.7	<u>53.4</u>	11.2	11.7	<u>22.9</u>	18.6	22	22.1	
Jawiszew	60.7	2.5	<u>64.2</u>	11.1	15.6	<u>26.7</u>	5.3	18.2	23.6	
Jasło	58	4.1	<u>62.1</u>	14.2	11.4	<u>25.6</u>	8.6	24.5	14.5	
Jaworów	53.9	4	<u>57.9</u>	8.6	16.5	<u>25.1</u>	12.4	16	20.6	
Kabon	45	2.2	<u>47.2</u>	9.7	9.3	<u>19.1</u>	27.4	21.5	20.8	
Kamionka	52.4	4	<u>56.4</u>	11.4	15.7	<u>27.1</u>	12	21.8	29.9	
Kolbuszowa	54.9	5.2	<u>60.1</u>	11.7	16.2	<u>27.9</u>	9.8	21.4	29.5	
Kobowia	46.4	2.3	<u>49.8</u>	10.8	8	<u>18.8</u>	23.6	22.1	17.3	
Krosno	44.2	4.6	<u>48.8</u>	16.8	12.4	<u>29.2</u>	13.8	28.1	28	3-4

~~Wp/0 wprlny' Couly by d~~

~~Wp/100~~

Comment	1 Kromy	2 Lubinski cielie	3 Rosen	4 Lubinski cielie Wt.	5 Lubinski cielie	6 Rosen	7 Wt.	8 Lubinski cielie	9 Lubinski cielie
Krasnow	68.0	6.6	74.9	11.5	9.1	20.6	2.7	16.9	19.0
Krasno	60.5	2.7	63.2	17.7	8.6	22.0	12	22.6	14.2
Lancut	62.9	7.2	70.1	13.6	12.3	25.9	2.2	21.6	14.5
Lubow	62	6.7	68.7	13.1	11.0	24.9	2.5	21.1	14.1
Limanow	50.2	4.7	54.9	11	13.3	24.0	18.2	21.0	26.0
Lisow	42.0	0	42.0	11.0	11.5	22.0	26.2	26.7	27.0
Mielec	54.2	5.5	59.7	14.5	11.0	26.0	10.0	26.7	21.0
Mosciska	55.1	5	60.1	14.2	16.4	31.1	5.5	25.0	30.6
Myslenice	68.4	2.7	71.1	11.0	11.2	23	4.2	17.2	16.0
Motworna	44.7	0.1	44.8	8.7	10.9	19.6	28.1	14.6	24.0
N. Trog.	65.1	2.0	67.1	10.5	16.4	26.9	2.5	16.2	25.1
Niszw	58.1	5.7	63.8	10.0	12.0	22.1	10.5	17.7	22.1
Osien	56.6	5.2	61.8	12.7	11.7	26.4	9.0	26	20.6
Orzechy	45.9	2.3	48.2	11.5	9	20.5	21.9	25.1	14.6
Przemysl	57	2.5	60.5	11.9	15.9	27.8	9.1	20.4	27.9
Przemyslan	52.0	4.0	56.6	11.1	13.5	24.6	17.7	21.2	25.0
Rawa R.	49.6	2.7	52.3	8.9	10.6	27.5	53.9	18	27.5
Rohatyn	50.0	0	50.0	12.0	10.7	22.5	17.7	25.5	21.2
Ropczyce	59.6	4.6	64.2	14.7	10.4	25.1	8.1	24.7	17.5
Rudki	59.0	5	64.0	12.6	14.2	27.8	4.5	22.4	24
Rzeszow	66.2	6	72.2	12.2	10.1	22.0	2.5	18.0	15.2
Sambor	55.1	4.0	59.1	10.9	14.7	20.6	7.1	20.6	25.7
N. Szw.	51.9	5.1	57	10.0	11.1	21.9	10	20.7	21.0
Sadowa	53.6	2.2	55.8	10.0	10	20.0	17.5	14.2	18.7
Zywiec	62.9	5.2	68.1	14	12.7	26.7	2.6	22.0	20.2
Skadost	53.4	4.2	57.6	8.4	21	29.4	8.4	15.6	24.4
Smidyn	35.2	1.0	37	14	8.2	27.2	24.5	54.2	23.4
Sokol	49.1	4.1	53.2	11.0	14.5	25.0	15.6	23.1	24.7

2

w/o ogólny liaby byda

Nr 100

Przedmiot	w/o ogólny liaby byda							Nr 100	
	1 Kamień	2 Zabrzeż iżne	3 Rozem	4 ciężka su 1.1.	5 Zabrzeż niezako.	6 Rozem	7 Waty	8 ciężka	9 Zabrzeż niezako.
Skamień	46	5.7	51.7	7.7	9.7	16.6	24.8	15.7	20.2
Skamień	48.1	2.5	50.6	9	20.6	29.6	26.2	18.7	42.9
Skamień	40.4	2.7	44.1	7.5	14.2	21.5	29.1	18	25.1
Trombley	57.4	6.1	62.5	11.1	12.4	22.5	10.2	19.2	21.5
Trombol	60.4	4.2	64.6	10.8	12.8	22.6	8.7	18.1	21.2
Trombol	62.1	5.2	67.3	15.7	10.1	25.4	5.1	24.6	16.7
Trombol	41.7	4.7	46.4	9.1	8.8	17.9	28.5	22	21
Trombola	52.4	12.8	66.2	11.1	7.5	18.6	11.7	20.8	14
Trocha	40.5	2.4	42.9	9.8	14.9	24.7	26	24.1	26.7
Wadowice	61.8	7	68.8	16.1	9.8	25.9	2.6	25.2	15.4
Wieliczka	66.9	7	73.9	11.8	9.4	21.2	3	17.7	14.1
Zalenycki	34.8	2.4	37.2	12.1	7.5	19.6	29.4	24.7	21.7
Zbrozi	56.7	6.5	62.2	9.7	18	27.7	6.6	17.2	22
Zbrozi	50.1	0.5	55.2	11.7	16.7	27.6	12	22.5	22.5
Zobierz	52.4	2.7	56.1	9.6	16.4	26.5	12.7	17.8	21.5
Zybrun	41.2	5.6	46.8	7.6	11.2	18.8	27.2	17.7	27.1

<u>średnia</u>	52.4	4.7	58.1	11.5	12.5	24	12.8	21.6	22.4

3

Typ.	Oswoit	%okret miedzi	% miedzi	~~okret~~ okret
	~~Biata~~	~~1~~		
1	Biata	1	1	1
(4)	Bobola	2	4	2
1	Bochnia	5	1	2
3	Bohordorany	1	6	5
3	Bozowice	1	6	4
	Brudzy	2	3	1
1	Brzesko	6	1	2
(4)	Brzezany	3	4	1
(1)	Brzozowice	4	2	2
4	Buzan	1	5	2
1	Chocanowice	5	1	2
1	Cieszanowice	5	2	1
(3)	Czortkowice	2	4	3
~~2~~ 2	Dabrowa	3	2	4
4	Dobromil	2	5	2
4	Dolina	1	6	1
(4)	Drohobycz	3	4	1
	Gołcice	3	3	2
1	Gródek	5	2	2
4	Grybowice	3	5	2
3	Horodenska	1	6	4
(4)	Husiatyn	3	4	2
1	Jaroslaw	5	2	1
	Jaworowice	3	3	1
4	Katusz	1	6	2
	Kamianka	3	3	2
	Kolbuszowa	3	2	2
4	Kotomyska	2	5	2
2	Kossowice	1	3	4
1	Kradowice	6	1	1
1	Krosno	5	3	2
1	Lanckie	5	1	2
1	Lwów	5	1	2
(4)	Limanowa	3	4	2
3	Lislo	1	6	3
	Mielec	3	3	3
(2)	Mosciska	4	2	3
1	Myslenice	6	1	1
4	Nowy Sacz	1	6	1

Ww.
 1 typ: Dniepr, miedzi
 2 typ: Kowno, Dniepr
 3 typ: miedzi, Dniepr
 4 typ: miedzi, Dniepr

Stalcy emient
 1) miedzi, Dniepr
 2) miedzi, Dniepr
 3) miedzi
 4) miedzi, Dniepr
 5) miedzi, Dniepr

Albr.
 1) miedzi, Dniepr
 a) miedzi, Dniepr
 b) miedzi, Dniepr
 2) miedzi, Dniepr
 a) miedzi, Dniepr
 b) miedzi, Dniepr
 3) miedzi, Dniepr

Jyp.	Powiat	% brzoń	% ¹ wołów	klase cieląt na 1000 brzoń
1	K. Targ	6	1	1
(1)	Kiełko	4	3	1
2	Pilno	4	2	3
3	Podhajce	2	5	3
(1)	Przemysł	4	2	2
	Przemysłany	3	3	2
	Rawa	2	3	1
(3)	Rohatyn	3	4	3
(1)	Poprzyce	4	2	2
(1)	Rudki	4	1	2
~~1~~	Rzeszów	6	1	1
(1)	Sambor	4	2	2
(4)	St. Szw.	3	4	2
(4)	Sanok	3	4	1
1	Lyniec	5	1	2
2	Sokal	3	2	1
3	Śniatyn	1	6	5
(4)	Sokal	2	4	2
4	Stanistawów	2	5	1
4	Staremiasto	2	6	1
4	Stryp	1	6	1
(1)	Tarnobrzeg	4	3	1
1	Tarnopol	5	2	1
1	Tarnów	5	2	2
4	Turmacz	1	6	2
	Trembowła	3	3	2
	~~...~~			
4	Turda	1	6	2
2	Wadowice	5	1	3
1	Wisliczka	6	1	1
3	Waleszczyki	1	6	4
(1)	Żbaraz	4	2	1
	Żoczów	3	3	2
	Żółkiew	3	3	1
4	Żydaczów	1	6	1

27

Podział kraj do cielek wryj 1 roku (na 1000 wryj)

wypada cielek...

średnia 216

" krajowy 295

wryj 400

Kahorodczany
Lwiatyn (542)

V

350-400

Koscerów
Hłowodzka
& Kossów

IV

od 300-350

Agosowa
Zaleszczyki

250-300

Czoldów

III

Lispa
Mielec
Mościska
Pilzno
Podhajce
Rohatyn
& Wadowice

200-250

wryj 200

I

II

~~Janopol~~
W. Jary
Wisko
Rawa
Prešov
Sawod
Skałat
Kamianawa
St. miasto
Kryj
Tarnobrzeg
Janopol
Wieliczka
Zawar

Owiesko
Rabuda
Rochow
Prešov
Suczawa
Chocimów
Dobromil
Gorlice
Górzki
Grybow
Kusiatyn
Lasto
Katusz
Kamionka
Kolbuszowa

Kotomija
Krosno
Lancut
Lwow
Limanowa
Przemysl
Przemyslany
Ropczyce
Rudki
Sambor
St. Sqr
Lyniec
Sokal
Tarnob

II

Trumacz
Trambowla
Turda
Zloczów

22
549
52
279
98
10 00

Ponad 300

- Korucin (16)
- Horokuda (27)

III

Miedy 250-300

- Kohorodranj (36)
- Bolina (45)
- Katun (28)
- Lido (24)
- Sadrona (24)
- Smiatyn (40)
- Skarchniato (15)
- Sty (38)
- Trumac (29)
- Turda (19)
- Zalacoryski (32)
- Zydawon (47)

VI

Miedy 200-250

- Bucan (37)
- Kobromil (34)
- Gryb (23)
- Kotomija (33)
- Parkace (27)
- Manistawon (44)

V

Miedy 150-200

- Kobro (59) Sawod
- Kucramy Sodal
- Crostob
- Kochabjor (62)
- Gulic
- Skusiatyn
- Limawna (67) Kohatyn
- Kawarucha
- K. Jar

IV

Miedy 100-150

III

- Brody
- Godlice
- Jawon
- Kamionka
- Kossin
- Korus
- Nielec
- Wislo
- Przemyslanj
- Rawa ruska
- Tarnobreg
- Trambela
- Uoron
- Lutkin

Miedy 50-100

II

- Borcan
- Cieszanon
- Bybrowa
- Gródol
- Jawstian
- Jasto
- Kolbuszowa
- Mosciska
- Pilzno
- Przemjel
- Raprzyca
- Sambor
- Silfat
- Tarnopol
- Uarai
- Tarion

Wiej 50

I

- ~~Wojta~~
- Priata
- Bochnia
- Bozudo
- Chreanin
- Kradon j.
- Lancut
- Lidow j.
- Myslanice
- K. Jarz
- Andki
- Bucan
- Lyzice
- Wadowice
- Wieliczka

nad 700

Piata

nad 650

Bresko
 Tronów
 Mysławice
 S. Targ
 Berezów
 Wieliczka

600-650

Bochnia
 Chrościn
 Cieszanów
 Grodek
 Jarosław
 III Trocin
 Ławica
 Lubów
 Ływiec
 Turcopol
 Tarnów
 Wadowice

550-600

II Berezów II Łharów
 II Jasło
 II Mościska
 III Sokoł
 II Pilzno
 II Przemysł
 II Sopotyce
 I Rudki
 II Saurów
 III Tarnobrzeg

~~500-550~~
okolice 400

Arkońskoceram
 Boronów
 Horodanka
 Juriatyn
 Zaleszczyki

400-450

Berezów
 Dolina
 Kossów
 Katusze
 Lisko
 Nadwórna
 Stojki
 Trzemeszów
 Turda
 Tyndarów

450-500-550

II ~~Arkońskoceram~~
 IV ~~Arkońskoceram~~
 IV ~~Arkońskoceram~~
 V ~~Arkońskoceram~~
 V ~~Arkońskoceram~~
 V ~~Arkońskoceram~~
 III Rawa 496
 IV ~~Arkońskoceram~~
 V ~~Arkońskoceram~~
 VI ~~Arkońskoceram~~

500-550

III ~~Arkońskoceram~~
 0+ ~~Arkońskoceram~~ 538 III ~~Arkońskoceram~~ 539 II ~~Arkońskoceram~~ 539
 IV + ~~Arkońskoceram~~ 540 III ~~Arkońskoceram~~ 524 IV ~~Arkońskoceram~~ 519
 III ~~Arkońskoceram~~ 514 0 + ~~Arkońskoceram~~ 524 II + ~~Arkońskoceram~~ 526
 II ~~Arkońskoceram~~ 514 II ~~Arkońskoceram~~ 502 III ~~Arkońskoceram~~ 524
 IV ~~Arkońskoceram~~ 507 III ~~Arkońskoceram~~ 520 III ~~Arkońskoceram~~ 507
 IV ~~Arkońskoceram~~ 527 III ~~Arkońskoceram~~ 524

I ~~Arkońskoceram~~

II ~~Arkońskoceram~~

Arkońskoceram
 (524
 plus Arkońskoceram)

mab' kawi

Prosimia - mab' kawi - Jusi' u'elap m' haw, 'hisi' kawi
Pohorandhi - mab' kawi - Jusi' u'elap
Sulabyn " " "
Abuandeka " " "
Kawisa " " "
Solunghin " " "

Lidher - mab' kawi - Jusi' u'elap

7

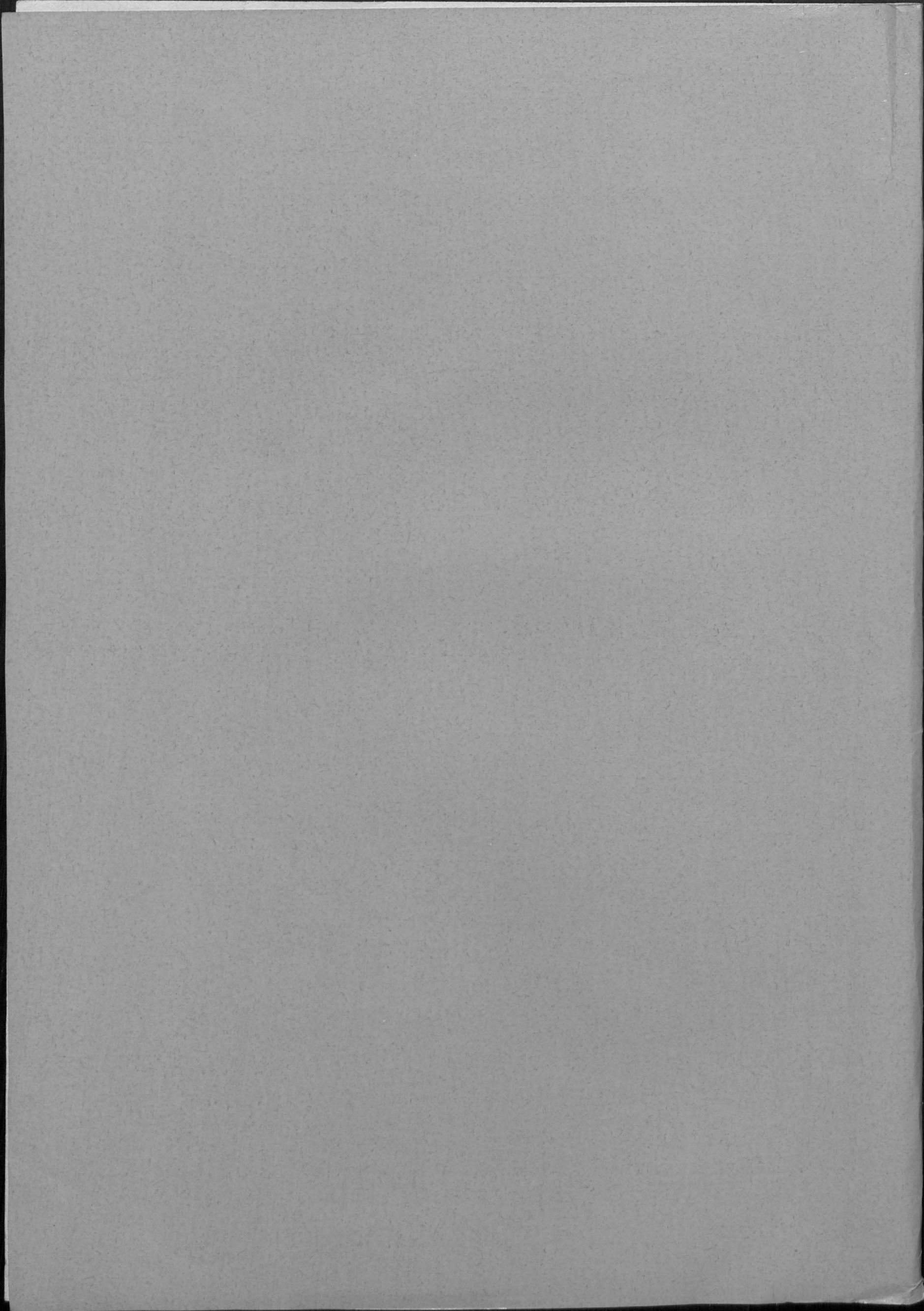
?

Dybrovaz ? hawi - Jusi' u'elap
Lerokhoi ? " " Jusi' u'elap
Mielec ? " " Jusi' u'elap
Mus'iska Jusi' u'elap hawi - Jusi' u'elap
Sileau " " " " " " " " " " " " " " "
Outay'ya ? " " " " " " " " " " " " " " "
Ruhabyn ? " " " " " " " " " " " " " " "

Arichawa

Wadomiel - Jusi' u'elap hawi - Jusi' u'elap

Ataba - hawi kawi - wab' u'elap
Onelko " " " " "
Tashin " " " " "
My'len. " " " " "
N. Troy " " " " "
Pecuni " " " " "
Wichin " " " " "

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Krzemowa 1

62-002 Suchy Las

www.digital-center.pl

biuro@digital-center.pl

tel./fax (0-61) 665 82 72

tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.

Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.